

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 38/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi tuomareiden nimitämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä joulukuuta 2010 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi tuomareiden nimitämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 280/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavana

- hallitusneuvos Anne Hallavainio, oikeusministeriö
- presidentti Mikko Könkkölä, Helsingin hovioikeus

- laamanni Pekka Lankinen, Pirkanmaan kärjäoikeus
- ylituomari Tuomas Lehtonen, Kouvolan hallinto-oikeus
- hovioikeudenneuvos Jouko Valtonen, Suomen tuomariliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- korkein oikeus
- korkein hallinto-oikeus
- vakuutusosasto
- työtuomioistuin
- markkinaoikeus
- Suomen Asianajajaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tuomareiden nimitämisestä annettua lakia sekä hovioikeuslakia, hallinto-oikeuslakia, vakuutuslakia ja markkinaoikeuslakia.

Nykyisin korkein oikeus nimittää määräaikaisten tuomarin hovioikeuteen ja kärjäoikeuteen vuodeksi tai sitä pidemmäksi määräajaksi. Korkein hallinto-oikeus nimittää vastaavaksi määräajaksi tuomarin hallinto-oikeuteen, vakuutusosastoon ja markkinaoikeuteen. Ehdotuksen mukaan ylimmillä tuomioistuimilla olisi nimitystoimivalta vain, jos nimitys tehtäisiin vuotta pidemmäksi määräajaksi. Ylimmät tuomioistuimet nimitäisivät edelleen tuomioistuinten päällikkötuomarit määräajaksi sen kestosta riippumatta.

Enintään vuoden määräajaksi tuomarin nimitäisi hovioikeudessa, hallinto-oikeudessa, vakuutusosastossa, työtuomioistuimissa ja markkinaoikeudessa täysistunnon tai vastaavan monijäsenisen toimielimen asemesta asianomaisen tuomioistuimen päällikkötuomari.

Kärjäoikeudessa sen laamanni nimittää jo nykyisin kärjäoikeuden vastaavaksi määräajaksi.

Kärjäoikeuslakiin ehdotetaan otettavaksi säännökset osaston johtajana toimivan kärjäoikeuden ja hallinto-oikeuslakiin jaoston puheenjohtajana toimivan hallinto-oikeustuomarin tehtävään määräämisestä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi eräitä hallinto-oikeuden, vakuutusosaston ja markkinaoikeuden

den kokoonpanoa koskevia muutoksia. Lisäksi ehdotetaan muutettaviksi tuomareiden nimitämisestä annetun lain säännöksiä siitä, missä kokoonpanossa tuomioistuin antaa lausunnon

tuomarinvalintalautakunnalle tuomarin nimitämistä koskevassa asiassa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä on pääasiallisesti kyse määräaikaisten tuomareiden nimitysmenettelyn uudistamisesta. Nykyisin vuodeksi tai sitä pidemmäksi määräajaksi tuomarin nimittää korkein oikeus käräjäoikeuden ja hallinto-oikeuden osalta sekä korkein hallinto-oikeus hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutusoikeyden osalta. Nyt esitetään, että kyseisten tuomioistuinten osalta enintään vuoden määräaikaista tuomarin nimityksestä päättää se tuomioistuin, jossa kyseinen virka on.

Lisäksi esitetään, että siinä tuomioistuimessa, jossa kyseinen virka on, nimityksestä päättää päällikkötuomari. Kun käräjäoikeuden laamannilla on jo nykyisin toimivalta nimittää tuomari alle vuoden määräajaksi, kyse on käräjäoikeuden laamannin nimitystoimivallan pidentämisestä yhdellä päivällä. Sen sijaan hovioikeuden, hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden ja vakuutusoikeyden päällikkötuomarit voivat nykyisin nimittää tuomarin enintään kahden kuukauden määräajaksi. Jos kyse on pidemmästä kuin kahden kuukauden mutta lyhyemmästä kuin vuoden määräaikaaisuudesta, nimityksestä päättää kyseisen tuomioistuimen täysistunto tai vastaava monijäseninen toimielin.

Kyse on käytännössä merkittävästä asiasta, sillä enintään vuoden pituisten määräaikaisten tuomarinimitysten osuus on huomattava ja tällaiset nimitykset ovat olennaisia tuomariuran kannalta. Esitys kaventaisi ylimpien oikeuksien nimitystoimivaltaa ja siten heikentäisi niiden valvontamahdollisuuksia. Saadun tiedon mukaan ylimmät tuomioistuimet eivät kuitenkaan juurikaan ole päätyneet nimityspäätöksissään toiseen lopputulokseen kuin nimitysesityksen tehneet tuomioistuimet. On myös huomattava, ettei esitys vaikuta ylimpien oikeuksien ase-

maan nimitysasioissa, jotka koskevat yli vuoden pituisia tuomarin nimityksiä. Esitys ei tuo muutosta myöskään päällikkötuomarin nimittämiseen määräaikaiseen virkasuhteeseen, sillä määräjän pituudesta riippumatta nimitystoimivalta olisi jatkossakin joko korkeimmalla oikeudella tai korkeimmalla hallinto-oikeudella. Niin ikään on huomattava, että vakinaisten tuomareiden nimitysmenettelystä säädetään erikseen.

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kannattaa alempien tuomioistuinten nimitystoimivallan laajentamista esityksessä tarkoitetuissa tapauksissa. Muutoksen voidaan arvioida sekä nopeuttavan että yksinkertaistavan nimitysmenettelyä sekä edistävän tulosjohtamisen tavoitteiden täyttämistä.

Esitys siitä, että täysistunnon tai muun vastaavan monijäsenisen kokoonpanon nimitystoimivalta poistetaan esityksessä tarkoitetuissa nimitysasioissa, on käytännössä ja periaatteessa merkittävä muutos, sillä useissa tuomioistuimissa täysistuntokäsittelylle on pitkät perinteet. Eräissä tuomioistuimissa, kuten Helsingin ja Turun hovioikeuksissa, täysistunnot ovat kuitenkin varsin laajoja. Kokoonpanoa, johon osallistuu useita kymmeniä henkilöitä, ei voida pitää nyt tarkoitetuissa nimitysasioissa tarkoituksenmukaisena. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon, että päällikkötuomari vastaa tuomioistuimen toiminnan tuloksellisuudesta, mihin virkanimitykset olennaisesti vaikuttavat, valiokunta puoltaa päällikkötuomarin nimitystoimivallan lisäämistä. On myös huomattava, että nimitysmenettelyssä on pääsääntöisesti kuultava tuomioistuimen johtoryhmää tai, jos johtoryhmää ei ole, tuomioistuimen vakinaisia tuomareita. Tällä on merkitystä hakijoiden ansioiden vertailussa samoin kuin hakijoiden tasapuolisen kohtelun var-

mistamisessa. Tuomioistuinten ja päällikkötuomareiden nimitystoimivallan kasvaessa on kuitenkin syytä korostaa nimitysasioiden mahdollisimman avoimen ja huolellisen valmistelun sekä nimitysratkaisujen selkeän perustelemisen merkitystä.

Määräaikaisten tuomarien nimittämistä koskevilla muutoksilla on merkitystä myös tuomarin uran avaamisessa, johon lakivaliokunta on aiemmissakin yhteyksissä kiinnittänyt huomiota (LaVM 1/2000 vp). Vaikka nimitystoimivaltaa koskevat muutokset eivät sinällään takaa sitä, että hakijoiden ansioita vertailtaisiin nykyistä monipuolisemmin tai että tuomioistuimeen entistä useammin nimitettäisiin myös tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisia hakijoita, ne tukevat nimitysmenettelyn nopeuttamista, millä on keskeinen merkitys tuomioistuinlaitoksen ulkopuolisille hakijoille. Voidaan myös arvioida, että tuomioistuimen ja päällikkötuomarin nimitystoimivallan lisääminen on omiaan edistämään nykyistä laaja-alaisempien ja monipuolisempien rekryointikäytäntöjen kehittämistä.

Ottaen huomioon esityksen periaatteellinen ja käytännön merkitys lakivaliokunta pitää tärkeänä, että muutosten soveltamista ja vaikutuksia jatkossa seurataan.

Lopuksi lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädetään vakuutusosoikeuden kokoonpanosta asiassa, joka koskee tuomarin viran täyttämistä. Kyseisessä kohdassa on tarpeen säätää vakuutusosoikeuden laamannin sijaisesta vastaavaan tapaan kuin 1 kohdassa säädetään hovioikeudenlaamannin

sijaisesta. Valiokunta ehdottaa 3 kohtaa tämän johdosta täydennettäväksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2.—6. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 10 § muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotus

1. lakiehdotus

10 §

Tuomioistuimen lausunnon antaminen

Tuomioistuimen lausunnon tuomarin viran täyttämistä koskevassa asiassa antaa:

(1 ja 2 kohta kuten HE)

3) vakuutusosoikeus kokoonpanossa, johon kuuluvat ylituomari ja vakuutusosoikeuden laamannit sekä vakuutusosoikeuden laamannin estyneenä ollessa hänen sijaisenaan toimiva vakuutusosoikeustuomari;

(4—6 kohta kuten HE)

LaVM 38/2010 vp — HE 280/2010 vp

Helsingissä 10 päivänä helmikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Raimo Piirainen /sd
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Tero Rönni /sd
	Kalle Jokinen /kok	Mauri Salo /kesk
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Kari Uotila /vas
	Ilkka Kantola /sd	Mirja Vehkaperä /kesk
	Krista Kiuru /sd	Lasse Virén /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.